

تأسیس مناطق آزاد جدید در کشورهای تهدیدات پولشویی در این مناطق

سعیده احمدی^۱

چکیده

مناطق آزاد تجاری به‌عنوان قطب‌های مهم در یکپارچگی اقتصادی جهانی، با تحریک رشد اقتصادی، نقش مهمی در فعالیت‌های اقتصادی بسیاری از کشورها و تولیدکنندگان عمده ایفا می‌کنند. بر مبنای همین باور در سال‌های اخیر تلاش بسیاری شده است تا تعداد این مناطق در کشور افزایش یابد. این در حالی است که این مناطق در تمام کشورهای جهان یکی از گلوگاه‌های پول‌شویی به شمار می‌روند و از آنجاکه مسئولان در خصوص چگونگی تأمین مالی تأسیس مناطق آزاد جدید چاره‌ای نیندیشیده‌اند، می‌توان نتیجه گرفت که به مباحث مرتبط با پول‌شویی در این مناطق و تهدیدهای ناشی از آن نیز اندیشیده نشده است. این موضوع در حالی است که پول‌شویی دربردارنده پیامدهای اقتصادی و امنیتی بسیاری است. از این رو راهکارهایی مانند بازبینی در ساختار گمرکی در مناطق آزاد و ایجاد گمرک‌های تخصصی، الزام مناطق آزاد به اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی، مالیات‌ستانی صفر درصد به معنای حسابرسی دقیق، امکان دسترسی مجریان قانون به اطلاعات مشتریان در سیستم مالی، اصلاح عملکرد جزیره‌ای و ناهماهنگ نهادهای متولی برای مبارزه مؤثر با پدیده پول‌شویی در کشور پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: پول‌شویی، مناطق آزاد، پول‌شویی مبتنی بر تجارت، شرکت‌های پوششی، بسته‌بندی مجدد اقلام، وجوه نقد.

مقدمه

مناطق آزاد تجاری^۲ دارای مقررات اقتصادی متفاوت با دیگر نقاط سرزمین اصلی است تا این تفاوت‌ها بتواند زمینه جذب سرمایه، رونق تجاری و رشد اقتصادی را فراهم آورد. دولت‌ها از طریق مناطق آزاد به دنبال این هستند تا ضمن حفظ چهارچوب‌های مقرراتی، صادرات خود را در زمینه‌های مختلف گسترش دهند. افزون‌براین، فراهم‌سازی فرصت‌های شغلی و نیز اتخاذ سیاست‌های نوین در عرصه‌های

اقتصادی، گمرکی و قوانین کار از دیگر اهداف ایجاد چنین مناطقی به شمار می‌رود. با این حال، مناطق آزاد تجاری به‌عنوان مناطقی که در آن‌ها برخی از رویه‌های اداری و نظارتی برای تقویت رشد اقتصادی کاهش می‌یابد یا به‌طورکلی حذف می‌شود، تهدید منحصربه‌فرد برای مبارزه با پول‌شویی و قاچاق به شمار می‌رود. تمهیدات مالیاتی و اداری ویژه‌ای که برای صادرکنندگان و ارائه‌دهندگان خدمات صادراتی در مناطق آزاد در دسترس است، اگرچه برای تقویت

a hmadi.tadbir@gmail.com

2. Free Trade Zones (FTZ)

۱. دانش‌آموخته دکتری اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران، تهران

باید به این مسئله توجه داشت که پول‌شویی دارای آثار زیان‌باری بر امنیت اقتصادی و ملی است. با ورود عواید مبادلات غیرقانونی به اقتصاد قانونی از طریق پول‌شویی، قسمتی از اقتصاد به خدمات پول‌شویان و سازمان‌های بزهکار درمی‌آید و سود سرشاری عاید مجرمان می‌شود. انتقال قدرت اقتصادی از بازار، دولت و شهروندان به مجرمان و سازمان‌های متخلف، آثار مخربی بر همه ارکان و اجزای جامعه دارد و تهدیدی مستقیم علیه امنیت ملی هر کشور است.

در کنار منافع حاصل از گسترش مناطق آزاد در کشور، باید بتوان خطرات و تهدیدهایی را که از این لحاظ متوجه امنیت کشور است، دفع کرد. بدیهی است نیل به این مقصود بدون شناسایی ساختار و نحوه پول‌شویی در مناطق آزاد میسر نیست. در این گزارش سعی شده است ضمن بررسی دلایل جذابیت مناطق آزاد برای پول‌شویان (یا به عبارتی، نقاط ضعف این مناطق)، مهم‌ترین روش‌های پول‌شویی در مناطق آزاد سراسر کشورها و ایران و ملاحظات امنیت اقتصادی آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و راهکارهایی برای برطرف کردن تنگناها و نارسایی‌های مناطق آزاد و کاهش پیامدهای تهدیدکننده امنیت ملی کشور ارائه شود.

۱- دلایل جذابیت پول‌شویی در مناطق آزاد

پول‌شویی فرایندی غیرقانونی است که در آن، درآمد ناشی از اعمال خلاف قانون طی فرایندی، مشروعیت

تجارت، قانونی در نظر گرفته شده است، می‌تواند آسیب‌پذیری‌هایی را در زمینه پول‌شویی و قاچاق ایجاد کند. سازمان ملل تخمین می‌زند که سالانه مبالغ غیرقانونی به ارزش ۸۰۰ میلیارد تا ۱/۶ تریلیون دلار در سراسر جهان پول‌شویی می‌شود. تخمین زده می‌شود که تنها برای قاچاق مواد مخدر، سالانه حدود ۳۲۲ میلیارد دلار پول‌شویی می‌شود و مناطق آزاد یکی از بخش‌هایی است که پول‌شویی در آن‌ها به راحتی انجام می‌گیرد.

ساختار مناطق آزاد به‌عنوان مناطق عملیاتی خاص به‌طور گسترده‌ای از کشوری به کشور دیگر متفاوت است و در هر منطقه‌ای، اپراتورها، تنظیم‌کننده‌ها و الزامات ممکن است متفاوت عمل کنند و لزوماً رویکردهای استاندارد در داخل مناطق وجود ندارد. بر همین اساس، در سراسر جهان از مناطق آزاد به‌عنوان یکی از گلوگاه‌های پول‌شویی یاد می‌شود. در ایران نیز مناطق آزاد متعددی وجود دارد و در سال‌های گذشته نیز تلاش‌های بسیاری از سوی دولتمردان برای افزایش تعداد این مناطق انجام گرفته است؛ به‌طوری‌که پس از سال‌ها کشمکش بالاخره در سال ۱۴۰۰، لایحه ایجاد ۷ منطقه آزاد تجاری جدید به تصویب رسید و در حال حاضر تعداد این مناطق به ۱۵ منطقه رسیده است^۱. حال پرسش این است که آیا در کنار تلاش‌های بسیار برای گسترش مناطق آزاد در کشور، به مباحث مرتبط با پول‌شویی در این مناطق و تهدیدهای ناشی از آن اندیشیده شده است یا خیر؟

۱. پیش‌ازاین، ۸ منطقه آزاد تجاری در کشور وجود داشت که با تصویب ۷ مورد از ۸ مورد پیشنهادشده در سال ۱۴۰۰، تعداد مناطق آزاد کشور به ۱۵ مورد افزایش یافت.

یکی از مشهورترین مناطق پولشویی قاچاق مواد مخدر، سلاح و انسان، مربوط به شهر سیوداد دل استه پاراگوئه است؛ شهری با جمعیتی بیش از ۳۰۰ هزار نفر که در منطقه سه مرزی (TBA)، جایی که برزیل، پاراگوئه و آرژانتین هم‌مرز هستند، واقع شده و دارای دو منطقه آزاد^۱ است.

تخمین حجم فعالیت‌های غیرقانونی و میزان پولشویی انجام گرفته در دو منطقه آزاد شهر سیوداد دل استه به دلیل ماهیت ذاتی تجارت غیرقانونی و جرائم سازمان‌یافته دشوار است. در سال ۲۰۱۷، دادستان وقت برزیل ادعا کرد که ارزش تجارت غیرقانونی بین سیوداد دل استه و برزیل تقریباً ۱۸ میلیارد دلار (نیمی از تولید ناخالص داخلی پاراگوئه) در سال بوده است. این رقم با آمارهای بخش تحقیقات فدرال ایالات متحده سازگار است که در سال ۲۰۰۳ گزارش داد که سالانه دست‌کم ۵ میلیارد دلار (در آن زمان حدود نیمی از تولید ناخالص داخلی پاراگوئه) در سیوداد دل استه پولشویی می‌شود.

مناطق آزاد به دلایلی که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود، در تمام کشورهای جهان برای پولشویی بسیار جذاب هستند. در واقع، این موارد مهم‌ترین نقاط ضعف مناطق آزاد هستند که باعث می‌شود

قانونی می‌یابد. پولشویان عمدتاً کسانی هستند که از قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، اختلاس، رشوه و معاملات صوری طلا و دیگر راه‌های غیرقانونی کسب درآمد می‌کنند و به دنبال «تمیز کردن» پولی هستند که با فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده است. مناطق آزاد تجاری در کشورهای مختلف متفاوت عمل می‌کنند؛ به طوری که در هر کشور، مناطق آزاد مختلف آن، تابع اپراتورها، مدیران و مقررات متفاوتی هستند. مناطق آزاد برای تشویق تجارت یا ترویج سرمایه‌گذاری ایجاد می‌شوند. بنابراین، در این مناطق قوانین و سیاست‌های مختلفی برای بهبود ایجاد شغل و توسعه اقتصادی به کار گرفته می‌شود. مناطق آزاد مزایای گوناگونی برای کشورهای مختلف دارند، اما آسیب‌پذیری‌های مشترکی نیز دارند که همین آسیب‌پذیری‌ها در سراسر جهان جذابیت این مناطق را برای پولشویی دوچندان می‌کند. منطقه آزاد کولون^۱ در پاناما، منطقه آزاد ایسلا مارگاریتا^۲ در کشور ونزوئلا، منطقه ویژه اقتصادی مایکائو^۳ در کلمبیا، سیوداد دل استه^۴ در پاراگوئه، منطقه آزاد آروبا^۵ و منطقه آزاد کوروزال^۶ در بلیز آمریکای مرکزی مهم‌ترین مناطقی هستند که در جهان به‌عنوان مراکز تجارت غیرقانونی و پولشویی شناخته شده‌اند.^۷

1. Colon Free Zone
2. Isla Margarita
3. Maicao Special Economic Zone
4. Ciudad del Este
5. Aruba FTZ
6. Corozal Free Zone
7. ICAIE (2022).

۸. به نام‌های Zona Franca International و Zona Franca S.A. Global

کسب‌وکارها در نقطه کور فرو می‌روند و از چهارچوب نظارتی قوانین و مقررات مبارزه با پول‌شویی فرار می‌کنند. بنابراین، مقررات عمومی مبارزه با پول‌شویی برای این فعالیت‌های تجاری لحاظ نمی‌شود.

۲-۱- خطرات پول‌شویی به دلیل مقررات ضعیف و شفافیت پایین

گمرک کشورهای مختلف، مقررات متفاوتی را درباره کالاها و فعالیت‌های اقتصادی مربوط اعمال می‌کنند. باین‌حال، در مناطق آزاد، معافیت‌های گمرکی بسیاری استفاده می‌شود که ممکن است برای کلاهبرداری‌های تجاری و پول‌شویی مبتنی بر تجارت مورد استفاده قرار گیرند. اگرچه الزامات و انواع فعالیت‌های اقتصادی ممکن است منوط به تأیید و مدیریت گمرک و دیگر مقامات ذی‌صلاح باشد، دخالت گمرک در مدیریت منطقه آزاد اغلب بسیار سست یا حتی کاملاً غایب است.

نهادهای اداری در بسیاری از مناطق آزاد به‌سختی از فعالان اقتصادی مناطق آزاد می‌خواهند که اطلاعات مالکیت شرکت‌های خود را افشا کنند و بنابراین، برای بسیاری از کسب‌وکارهای غیرقانونی راحت‌تر است که در مناطق آزاد با پوشاندن هویت ذی‌نفعان واقعی خود راه‌اندازی شوند. در نتیجه، کانالی برای ورود پول کثیف به کشور، منطقه یا سیستم مالی خارج از کشور شکل می‌گیرد.^۱

مجرمان و متخلفان از این نقاط ضعف بیشترین بهره‌برداری را برای پول‌شویی و تمیزکردن اموال نامشروع خود داشته باشند.

۱-۱- خطرات پول‌شویی به دلیل فقدان قوانین یا ناکافی بودن چهارچوب قوانین مبارزه با پول‌شویی مناطق آزاد تجاری به‌عنوان قطب‌های مهم در یکپارچگی اقتصادی جهانی، با تحریک رشد اقتصادی، نقش مهمی در فعالیت‌های اقتصادی بسیاری از کشورها و تولیدکنندگان عمده ایفا می‌کنند. باین‌حال، استانداردهای نظارتی و قوانین در مناطق آزاد تا حد زیادی سهل‌انگارانه مورد اجرا قرار می‌گیرند که به مجرمان این اجازه را می‌دهد تا از مقررات سست و مبهم مناطق آزاد برای شست‌وشوی درآمدهای غیرقانونی خود استفاده کنند.

در بسیاری از کشورها با اینکه مقررات مبارزه با پول‌شویی در بیشتر حوزه‌های اقتصادی تحت نظارت‌های قوی اجرا می‌شوند، اما در مناطق آزاد همین کشورها این مقررات لحاظ و اجرا نمی‌شوند. این موضوع به‌ویژه در زمینه اقدامات پیشگیرانه مانند گزارش‌دهی تراکنش‌های کلان و مشکوک توسط مؤسسات مالی یا دیگر شرکت‌های بزرگ فعال در مناطق آزاد مشاهده می‌شود. مهم‌تر از این، برخی از کسب‌وکارهای فعال در مناطق آزاد از محدوده خدمات مالی مدرن خارج می‌شوند و از خدمات مالی سنتی استفاده می‌کنند. در نتیجه، این دسته از

۱. قوانین متعددی در کشور به‌صورت غیرمستقیم یا تلویحاً به شفافیت پرداخته‌اند، اما در حال حاضر قانونی که مشخصاً به شفافیت پردازد، وجود ندارد؛ همان‌طور که قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات به‌رغم اینکه قانون مهمی است، تنها به بعد شفافیت اطلاعاتی پرداخته و این در حالی است که مقوله شفافیت ابعاد بسیار متعددی دارد. همچنین، لایحه شفافیت که در سال ۱۳۹۸، در هیئت وزیران مصوب و به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد، اخیراً توسط دولت پس گرفته شده است.

ترکیب ساده اسناد کاغذی با سیستم‌های رایانه‌ای در بیشتر موارد باعث طولانی شدن بررسی اسناد (برای انتقال محموله‌ها به داخل یا خارج) و نظارت بر محموله‌ها می‌شود. در واقع، بسیاری از مناطق آزاد از طریق ترکیب اسناد کاغذی و سیستم بایگانی الکترونیکی، محموله‌ها و تراکنش‌ها را ثبت می‌کنند که باعث عدم یکپارچگی سیستمی بین مقامات ذیصلاح منطقه آزاد و گمرک می‌شود.

جدای از گمرک و مقامات نظارتی، مناطق آزاد ممکن است مقامات ذیصلاح و نهادهای اجرای قانون را در سطح ملی یا استانی نیز درگیر کنند که در این میان، مشکلاتی از نظر همکاری و هماهنگی در سیاست‌ها و عملکردها وجود دارد. این مشکلات هماهنگی ممکن است باعث ایجاد حفره‌ها در اقدامات مدیریتی مناطق آزاد تجاری شود که برای پولشویی توسط خلافکاران مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱-۴- وجود بستر مناسب برای پولشویی مبتنی بر تجارت^۱ در مناطق آزاد

پولشویی مبتنی بر تجارت، روش مهم مجرمان برای شست‌وشوی درآمدهای غیرقانونی‌شان است. مناطق آزاد تجاری با ویژگی‌هایی از قبیل مقررات ضعیف، نبود شفافیت، ادغام کمتر داده‌های تجاری و سیستم مدیریت تجارت بهترین مکان برای پولشویی مبتنی بر تجارت هستند. پولشویی مبتنی بر تجارت معمولاً شامل مراحل پیچیده زیادی است از جمله پول نقد، شرکت سهامی عام، مبادله پول و خرید با درآمدهای

دشواری زیاد در هماهنگی بین نهادها و متولیان، یکی دیگر از نقاط ضعف مناطق آزاد به شمار می‌رود که جذابیت این مناطق برای پولشویی را افزایش می‌دهد.

۱-۳- خطرات پولشویی به دلیل دشواری در

هماهنگی بین سیستم‌ها

دشواری زیاد در هماهنگی بین نهادها و متولیان، یکی دیگر از نقاط ضعف مناطق آزاد به شمار می‌رود که جذابیت این مناطق برای پولشویی را افزایش می‌دهد. مقررات مربوط به ثبت اطلاعات و مدیریت اداری گمرکات در مناطق، کشورها و مناطق خاص گمرکی (شامل مناطق آزاد) متفاوت از یکدیگر است. از نظر تئوری، هرگونه تجارت در منطقه آزاد باید به مرجع نظارتی آن گزارش شود. با این حال، در واقعیت سیستم‌های متمایز نظارتی وجود دارد که اغلب به‌خوبی با یکدیگر ادغام نشده‌اند و راه‌های گریز مناسبی برای پولشویی مبتنی بر تجارت باقی می‌گذارند. در بیشتر موارد، گمرک با کمک نرم‌افزارهای رایانه‌ای و اسناد کاغذی بر ورود و خروج کشتی‌ها به مناطق آزاد نظارت می‌کند. با این حال، به دلیل نبود استانداردهای صریح و هم‌گرا برای ترخیص کالا از گمرک، نظارت بر محموله‌ها دشوار است. وابستگی به اسناد کاغذی صرف یا

۱. این روش یکی از رایج‌ترین روش‌های پولشویی است که در دنیا استفاده می‌شود.

ادامه، تنها مورد نخست یعنی بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری در فاکتور کالاها و خدمات مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۴-۱- بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری در فاکتور کالاها و خدمات

پول‌شویی از طریق بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری در فاکتور کالاها و خدمات که یکی از قدیم‌ترین روش‌های انتقال متقلبانه ارزش به آن سوی مرزهاست، امروزه همچنان به‌عنوان روش رایج پول‌شویی باقی مانده است. عنصر کلیدی این تکنیک، ارائه نادرست قیمت کالا یا خدمات برای انتقال ارزش اضافی بین واردکننده و صادرکننده است. صادرکننده با فاکتور کردن کالا یا خدمات به قیمتی کمتر از قیمت متعارف بازار، ارزش اضافی را به واردکننده انتقال می‌دهد؛ زیرا مبلغ پرداختی برای کالا یا خدمات کمتر از ارزشی است که واردکننده هنگام فروش آن در بازار آزاد دریافت می‌کند. همچنین، این روند برعکس نیز رخ می‌دهد و با فاکتور کردن کالا یا خدمات به قیمتی بالاتر از قیمت متعارف بازار، صادرکننده ارزشی را از واردکننده دریافت می‌کند؛ زیرا مبلغ پرداختی برای کالا یا خدمات بالاتر از ارزشی است که واردکننده هنگام فروش در بازار آزاد دریافت می‌کند. این موارد در صورتی امکان‌پذیر است که واردکننده و صادرکننده برای این عمل مجرمانه با یکدیگر تبانی کرده باشند.

غیرقانونی، حمل‌ونقل کالا و... به دلیل وسعت زیاد و گستره وسیع مناطق آزاد، نظارت بر فعالیت‌هایی مانند واردات و صادرات کالا، بسته‌بندی مجدد آن‌ها و دیگر فعالیت‌ها دشوار است.

پول‌شویی مبتنی بر تجارت به‌عنوان فرایندی برای مشروعیت بخشیدن به منشأ غیرقانونی پول‌های به‌دست‌آمده از راه‌های غیرقانونی با استفاده از معاملات تجاری تعریف شده است. در عمل، این کار از طریق ارائه نادرست قیمت، کمیت یا کیفیت واردات یا صادرات محقق می‌شود. افزون‌براین، تکنیک‌های پول‌شویی مبتنی بر تجارت از نظر پیچیدگی متفاوت است و اغلب در ترکیب با دیگر تکنیک‌های پول‌شویی برای مبهم کردن بیشتر مسیر پول استفاده می‌شود. تکنیک‌های اساسی پول‌شویی مبتنی بر تجارت به قرار زیر است.

- بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری در فاکتور کالاها و خدمات^۱؛
 - ارائه صورت‌حساب چندگانه برای کالاها و خدمات^۲؛
 - ارسال بیش از حد یا ارسال کم کالاها و خدمات^۳؛
 - توصیف اشتباه کالاها و خدمات^۴؛
- همه این تکنیک‌ها لزوماً در هر کشوری استفاده نمی‌شوند، اما به شکل‌های مختلف از سوی پول‌شویان مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. در

1. Over and Under Invoicing of Goods and Services
2. Multiple Invoicing of Goods and Services
3. Over and Under Shipments of Goods and Services
4. Falsely Described Goods and Services

به اندازه زیادی افزایش دهد. به طور مشابه، واردکننده‌ای که برای ارزش کالایی که دریافت می‌کند، کمتر از فاکتور دریافت می‌کند، ممکن است بتواند مالیات‌های گمرکی را که می‌پردازد به اندازه زیادی کاهش دهد. هر دوی این موارد، جوهره اصلی پولشویی مبتنی بر تجارت و سوءاستفاده از سیستم مالیاتی را نشان می‌دهد.

شایان ذکر است که هرچه کالای مورد معامله پیچیده‌تر باشد، گمرک‌ها در تشخیص بیش‌ازپیش اظهاری یا کم‌اظهاری و ارزیابی صحیح عوارض یا مالیات با مشکل بیشتری مواجه می‌شوند. بخشی از این موضوع به این دلیل است که بسیاری از اداره‌های گمرکی به داده‌ها و منابع دسترسی ندارند تا قیمت متعارف بسیاری از کالاها را در بازار تعیین کنند. افزون‌براین، بیشتر گمرکات، داده‌های تجاری را با دیگر کشورها به اشتراک نمی‌گذارند و بنابراین، توانایی آن‌ها برای شناسایی قیمت متعارف کالاها با مشکل مواجه می‌شود.

در بسیاری از کشورها با اینکه مقررات مبارزه با پول‌شویی در بیشتر حوزه‌های اقتصادی تحت نظارت‌های قوی اجرا می‌شوند، اما در مناطق آزاد همین کشورها این مقررات لحاظ و اجرا نمی‌شوند. این موضوع به‌ویژه در زمینه اقدامات پیشگیرانه مانند گزارش‌دهی تراکنش‌های کلان و مشکوک توسط مؤسسات مالی یا دیگر شرکت‌های بزرگ فعال در مناطق آزاد مشاهده می‌شود.

مثال برای درک هرچه بهتر

شرکت A (صادرکننده خارجی) تعداد ۱ میلیون دستگاه را به ارزش هر دستگاه ۲ دلار ارسال می‌کند، اما شرکت B (واردکننده داخلی تبانی‌کننده) برای ۱ میلیون دستگاه، فاکتوری به قیمت هرکدام تنها ۱ دلار صادر می‌کند. شرکت B با ارسال حواله ۱ میلیون‌دلاری به شرکت A، هزینه کالا را پرداخت می‌کند. سپس شرکت B دستگاه‌ها را در بازار آزاد به قیمت ۲ میلیون دلار می‌فروشد و ۱ میلیون دلار اضافی (تفاوت بین قیمت فاکتور و ارزش بازار) را به حساب بانکی واریز می‌کند تا طبق دستورالعمل به شرکت A پرداخت شود.

یا برعکس، شرکت C (صادرکننده داخلی) تعداد ۱ میلیون دستگاه را به ارزش هر دستگاه ۲ دلار ارسال می‌کند، اما شرکت D (واردکننده خارجی تبانی‌کننده) برای ۱ میلیون دستگاه، فاکتوری به قیمت هرکدام ۳ دلار صادر می‌کند. شرکت D با ارسال حواله ۳ میلیون‌دلاری به شرکت C، هزینه کالا را پرداخت می‌کند. شرکت C سپس ۲ میلیون دلار به تأمین‌کنندگان خود پرداخت می‌کند و ۱ میلیون دلار باقی‌مانده (تفاوت بین قیمت فاکتور و قیمت متعارف بازار) را به حساب بانکی واریز می‌کند تا طبق دستورالعمل به شرکت D پرداخت شود.

کم‌اظهاری یا بیش‌ازپیش اظهاری پیامدهای مالیاتی عمده‌ای دارد. صادرکننده‌ای که ارزش کالایی را که ارسال می‌کند، بیش از حد فاکتور می‌کند، ممکن است بتواند ارزش مالیات صادراتی (یا تخفیف مالیات بر ارزش‌افزوده) را که دریافت می‌کند،

است. به‌طور معمول، اشخاص حرفه‌ای، آن هم از راه دور، این شرکت‌ها را مدیریت می‌کنند و اغلب ناشناس هستند. از این شرکت‌ها در مرحله جای‌گذاری برای دریافت سپرده‌های نقدی استفاده می‌شود. سپس سپرده‌های مزبور به شکل دیگری منتقل می‌شود یا در مرحله ادغام برای خرید املاک مورد استفاده قرار می‌گیرد. شرکت‌های پوسته‌ای، فضایی برای معاملات کلان است؛ معاملاتی غیرواقعی. پول‌شویان به نام شرکت‌های جعلی‌شان با پرونده‌سازی وام‌های کلان می‌گیرند، معافیت‌های مالی می‌گیرند و بدون هیچ تجارت و فعالیتی درآمد کسب می‌کنند.

در برخی از مناطق آزاد تجاری، حجم صادرات میلیاردها دلار است. با این حال، تنها تعداد محدودی از نهادهای نظارتی برای نظارت و بازرسی کالاهای معامله‌شده وجود دارد. نظارت ضعیف، کشف فعالیت‌های غیرقانونی را دشوارتر می‌کند و همین مسئله، فرصت‌های بسیاری را در اختیار مجرمان قرار می‌دهد. مجرمان می‌توانند از شرکت‌های پوششی برای راه‌اندازی شبکه‌ای که مؤسسات مالی را در سراسر جهان به هم متصل می‌کند، استفاده کنند. شفافیت کمتر اطلاعات شرکت در مناطق آزاد، ردیابی این تراکنش‌های چندلایه و پیچیده را برای سازمان‌های مجری قانون اگر نگوئیم غیرممکن، دشوار می‌کند.

این مشکل در مناطق آزاد ایران نیز به‌وفور مشاهده می‌شود؛ به‌طوری که بر اساس اظهارات سعید محمد، دبیر سابق شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

نهادهای اداری در بسیاری از مناطق آزاد به‌سختی از فعالان اقتصادی مناطق آزاد می‌خواهند که اطلاعات مالکیت شرکت‌های خود را افشا کنند و بنابراین، برای بسیاری از کسب‌وکارهای غیرقانونی راحت‌تر است که در مناطق آزاد با پوشاندن هویت ذی‌نفعان واقعی خود راه‌اندازی شوند.

۲- مهم‌ترین روش‌های پول‌شویی در مناطق آزاد

در این بخش، مهم‌ترین روش‌های پول‌شویی در مناطق آزاد مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۱- پول‌شویی از طریق شرکت‌های پوششی (صوری، کاغذی یا پوسته‌ای)

یکی از رایج‌ترین روش‌ها برای پول‌شویی، تأسیس شرکت‌های جعلی مشهور به شرکت‌های پوششی، پوسته‌ای، صوری یا کاغذی است. ظاهر این نوع شرکت‌ها کاملاً مطابق با شرکت‌های واقعی است، اما در ظاهر آن‌ها هیچ فعالیت خاصی انجام نمی‌دهند. شرکت‌های پوششی، شرکت‌هایی هستند که دارایی ندارند و فعالیت خاصی انجام نمی‌دهند. این شرکت‌ها برای فعالیت‌های غیرقانونی تأسیس می‌شوند. شرکت‌های یادشده هویت مالک اصلی وجوه را پنهان نگه می‌دارند. بنابراین، برای ضابطان قانون، ارزیابی سابقه شرکت‌های مزبور بسیار دشوار

کالاهای ممنوعه و اقلامی که طبق قانون ورود آن‌ها به یک حوزه ممنوع است، نمی‌توانند در منطقه آزاد پذیرفته شوند، اما انواع خاصی از کالاهای محدود شده مانند اقلامی که ممکن است به مجوز یا مجوز خاصی نیاز داشته باشند، ممکن است مجاز باشند. در بیشتر موارد، ورود و خروج کالا از منطقه آزاد باید همراه با اسناد تجاری باشد. برای مثال، بارنامه و فاکتور تجاری. ردیابی اقلام از طریق ترکیبی از سیستم‌های کاغذی و فناوری اطلاعات، بسته به نوع منطقه انجام می‌شود؛ هرچند بسیاری از مناطق آزاد از هر دو سیستم استفاده می‌کنند. بیشتر مناطق آزاد درصدی از محموله‌های وارد شده به منطقه را بازرسی می‌کنند، اما این بازرسی‌ها به یک شکل نیست و در هر منطقه متفاوت است.

افزون‌براین، فقدان داده‌های تجاری در این مناطق، تطابق و نظارت بر همه کالاهای ورودی و خروجی از این مکان‌ها را برای سازمان‌های مجری قانون به شدت دشوار می‌کند که مانع مهم و بزرگی برای مبارزه با پولشویی در مناطق آزاد است. ضعف نظارت و پیشگیری از پولشویی منجر به خطر بیشتر برای سوءاستفاده از چنین مکان‌هایی توسط مجرمان برای شست‌وشوی پول‌های کثیف آن‌ها می‌شود.

خطر بسته‌بندی مجدد و قاچاق در مناطق آزاد ایران نیز وجود دارد؛ به طوری که چای ایرانی و چای وارداتی هر دو وارد مناطق آزاد می‌شوند و با طرح و شکل کاملاً یکسان بسته‌بندی می‌شوند. سپس چای خارجی وارد سرزمین اصلی می‌شود و

کشور، برآورد شده است که تا پایان سال ۱۴۰۰، حدود ۲۴ هزار شرکت در ۷ منطقه آزاد کشور فعالیت دارند که ۱۴ هزار شرکت از جمله شرکت‌هایی هستند که فعالیت صوری دارند و فقط نام آن‌ها در منطقه ثبت شده است. تنها در یکی از برج‌های منطقه آزاد کیش در طبقه سوم، بیش از ۳۵۰۰ شرکت به یک نشانی ثبت شده است که همگی صوری و کاغذی هستند!

۲-۲- پولشویی از طریق بسته‌بندی مجدد اقلام

تشخیص نقض مالکیت معنوی و فکری (IP) برای ماموران نظارتی و گمرک دشوار است و حتی زمانی که چنین کالاهایی کشف می‌شود، اثبات غیرقانونی بودن تولید آنها بسیار مشکل است. در محیطی که مقادیر زیادی کالا به داخل و خارج حمل و نقل می‌شود، استفاده از چنین فرایندی برای واردات، بسته‌بندی مجدد و سپس صادرات (به کشور ثالث)، در محصولاتی مانند نساجی و رایانه نسبتاً آسان است. در مناطق آزاد تجاری، بسته‌بندی مجدد یکی از ابزارهایی است که متخلفان برای قطع ارتباط بین مبدأ و مقصد کالا برای پولشویی از طریق تجارت استفاده می‌کنند.

کانتینرها و کشتی‌های باری وارد انبارهای منطقه می‌شوند، کالاها دوباره بسته بندی و برچسب‌های دیگری به آن‌ها زده می‌شود. نظارت بر عملکرد در مناطق آزاد ضعیف است و همین موضوع تغییر محل مبدأ تولید کالا، نام شرکت‌های تولیدی، محتویات، مقادیر و قیمت کالاها را آسان می‌کند.

۱. خبرگزاری فارس، «حضور ۱۴ هزار شرکت صوری در مناطق آزاد/امضای تفاهم‌نامه برای ایجاد مناطق آزاد مشترک»، ۱۴۰۱/۴/۳.

2. intellectual property

به کشور یا منطقه خاص را می‌دهد. همچنین، در این روش، صرافی‌ها نقش عمده‌ای در انتقال وجوه نقد ایفا می‌کنند؛ به‌ویژه در کشورهایی که کنترل ارز یا نرخ مبادله وجود دارد و وجه نقد به‌طور سنتی ابزار پذیرفته‌شده برای تسویه حساب‌های تجاری است.

برای درک این نوع از پول‌شویی، به مثال عینی که در یکی از پرونده‌های پول‌شویی که در سه کشور دیگر رخ داده است، اشاره می‌شود. در این پرونده مشخص شد که مجرمان عواید غیرقانونی از قاچاق مواد مخدر را که در کشور A جمع‌آوری شده بود، به‌صورت وجه نقد به کشور B منتقل می‌کردند. شهروندان کشور B وجه نقد را از طریق خطوط هوایی تجاری به مناطق آزاد در کشور C حمل می‌کردند. پس از اظهار وجوه نقد به گمرک کشور C، این مبالغ به برخی از افراد در منطقه آزاد تحویل می‌شد تا برای خرید کالا برای صادرات استفاده شود. بنابراین، این نوع پول‌شویی شامل کارگزاران گمرکی، وکلا و دیگر متخصصان نیز می‌شود. در ۵ ماه، وجوه نقدی به ارزش بیش از ۱۳/۴ میلیون دلار به خارج از کشور B منتقل شد.

مناطق آزاد مزایای گوناگونی برای کشورهای مختلف دارند، اما آسیب‌پذیری‌های مشترکی نیز دارند که همین آسیب‌پذیری‌ها در سراسر جهان جذابیت این مناطق را برای پول‌شویی دوچندان می‌کند.

به فروش می‌رسد (زیرا محصولات تولیدشده در منطقه آزاد اجازه ورود به سرزمین اصلی را ندارند و در صورت ورود به سرزمین اصلی باید مالیات مربوط پرداخت شود). بنابراین، از این طریق تاجر نه‌تنها حاشیه سود خود را از این تجارت کسب می‌کند، بلکه از مزایای فرار مالیاتی نیز بهره‌مند می‌شود. بنابراین، نظارت ضعیف فرصت مناسبی را برای قاچاق کالا در داخل و خارج از مناطق آزاد یا مناطق محدود فراهم می‌کند.

۲-۳- پول‌شویی از طریق وجوه نقد

یکی از روش‌های رایج پول‌شویی، قاچاق پول نقد، جواهرات یا فلزات گران‌بها از مناطق آزاد است. از آنجاکه معاملات در مناطق آزاد به‌صورت نقدی آسان است، باید به مشکل پول‌شویی مربوط به تسویه نقدی در مناطق آزاد تجاری اهمیت داد. معاملات نقدی به دلیل مزایایی مانند قابل حمل بودن، ناشناس بودن و نیز مشکل در ردیابی، خطرات ویژه پول‌شویی را به همراه دارد. افزون‌براین، حتی اگر بانک‌های خارج از منطقه آزاد در تراکنش و انتقال این وجوه شرکت کرده باشند، به دلیل دیگر آسیب‌پذیری‌های مختص مناطق آزاد (مانند شفافیت پایین و مقررات ضعیف) همچنان کنترل مؤثر ریسک‌های پول‌شویی در این مناطق دشوار است. مؤسسات مالی در مناطق آزاد نیز در معرض ریسک پول‌شویی هستند. موارد گذشته نشان داده است که مؤسسات مالی در مناطق آزاد اغلب کانال و مجرای فراهم می‌کنند که به پول نقد اجازه ورود

سازمان یافته مانند قاچاق مواد مخدر می تواند بسیار بیشتر از پرداختی دولتی ها به کارمندان خود باشد. در چنین وضعیتی، نوعی از قدرت اقتصادی در بدنه کشورها شکل می گیرد که توانایی اعمال نفوذ در قدرت سیاسی را دارد.

این موضوع منجر به شکل گیری ساختاری در کشورها می شود که در آن زیربنای تصمیمات سیاسی و اقتصادی و هدایت کننده سیاست های دولتی به جای منافع عمومی، منافع پولشویان است. اعمال نفوذ این افراد در تصویب و اجرای نوابر قوانین به فقدان حاکمیت قانون منجر می شود. به این معنا که اگر احتمال برود قانونی، منافع سیاسی و اقتصادی پولشویان را تهدید می کند، آن قانون یا به تصویب نمی رسد و اگر هم تصویب شود، به شکل مناسب پیاده یا واقعاً اجرایی نمی شود و بهانه های متعددی برای اجرا نشدن آن مطرح می شود. برعکس، اگر قانون یا مقرراتی با منافع محسوس ذی نفعان پولشویی همسو باشد، احتمال بالایی وجود دارد که تصویب و اجرا شود.

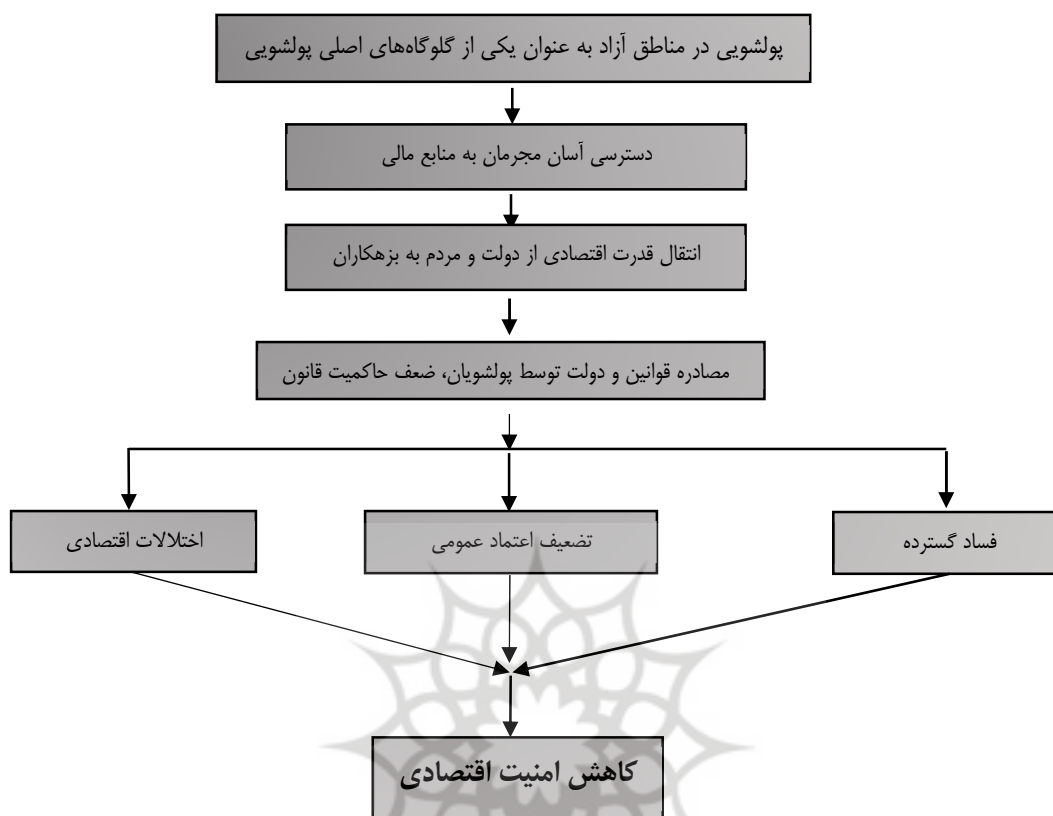
مجرمان می توانند از شرکت های پوششی برای راه اندازی شبکه ای که مؤسسات مالی را در سراسر جهان به هم متصل می کند، استفاده کنند. شفافیت کمتر اطلاعات شرکت در مناطق آزاد، ردیابی این تراکنش های چندلایه و پیچیده را برای سازمان های مجری قانون اگر نگوئیم غیرممکن، دشوار می کند.

در این پرونده پولشویی، هنگامی که حاملان وجوه نقد در گمرک اظهار می کردند که پول نقد به همراه دارند، مأموران جریان نقدی این اظهارنامه ها را بازرسی نمی کردند. این نشان می دهد که دستگاه های ذی ربط باید به جابه جایی مشکوک وجوه نقد برون مرزی توجه نشان دهند. در حال حاضر برای وجوه نقد ورودی به مناطق آزاد، هیچ الزام اظهاری اضافی وجود ندارد و نیز هیچ الزام مشابه دیگری برای شرکت های داخل این مناطق اعمال نمی شود. فقدان الزامات انطباق قوانین مبارزه با پولشویی، مناطق آزاد را در معرض تهدید جدی پولشویی از این طریق قرار می دهد.

۳- ملاحظات امنیت اقتصادی

پولشویی مشکل جدی برای دولت ها در سراسر جهان است. پولشویی به تأمین مالی جرائم سازمان یافته کمک و امکان گسترش فعالیت های غیرقانونی را برای قاچاقچیان مواد مخدر، کالا، انسان و... و نیز دیگر مجرمان فراهم می کند. پولشویی موجب دسترسی آسان مجرمان به منابع مالی می شود و انتقال قدرت اقتصادی از دولت و مردم به بزهکاران را در پی دارد. پولشویان از تدبیر ارتشا یا سهمیم کردن مسئولان دولتی از عواید و سود ناشی از پولشویی به میزانی فراتر از آنچه دولت به آنها پرداخت می کند، می توانند در بسیاری از امور اقتصادی دخالت کنند. پولشویی از طریق فساد مقامات و سیستم های حقوقی، امنیت ملی را تهدید می کند؛ زیرا انکارناپذیر است که درآمد تولید شده توسط برخی از جرائم

شکل ۱- اثرگذاری پولشویی در مناطق آزاد بر امنیت اقتصادی

مأخذ: یافته‌های گزارش

نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهکارها

با توجه به موقعیت جغرافیایی ایران، حجم گسترده قاچاق و اقتصاد زیرزمینی در آن، تحریم‌ها و انزوای گسترده بخش مالی، فقدان شفافیت و پاسخ‌گویی، فساد و رانت گسترده در ارکان مختلف جامعه در دهه گذشته و تلاش برای دور زدن تحریم‌ها، ریسک پول‌شویی در کشور به‌شدت افزایش یافته است. این در حالی است که تعداد مناطق آزاد به‌عنوان یکی از گلوگاه‌های اصلی پول‌شویی در کشور در حال افزایش است. تعداد این مناطق بر اساس تصویب لایحه پیشنهادی دولت به ۱۵ منطقه افزایش یافته است.

نفوذ پول‌شویان در سیستم دولتی، اجرای سیاست‌ها و قوانین را از مسیر اصلی و قانونی خود خارج می‌کند و در راستای خواسته‌های این بخش سوق می‌دهد. کاهش کارایی سیاست‌های دولت، افزایش رانت، افزایش فساد و... از پیامدهای افزایش نقش غیرقانونی پول‌شویان در دستگاه‌های اجرایی است. این موضوع از کانال‌های مختلف مانند تضعیف قدرت دولت، رشد فساد، کاهش مشروعیت حاکمیت، افزایش تضاد طبقاتی و... باعث تضعیف امنیت اقتصادی و به‌تبع آن، تهدید امنیت ملی در کشورها می‌شود.

پولشویی است که بازبینی در ساختار گمرکی در مناطق آزاد و ایجاد گمرک‌های تخصصی در این زمینه راهگشا است. از آنجاکه هرچه کالای مورد معامله پیچیده‌تر باشد، گمرک‌ها در تشخیص بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری و ارزیابی صحیح عوارض یا مالیات با مشکل بیشتری مواجه می‌شوند. با تخصصی‌شدن گمرکات و به‌کارگیری کارکنان و نیروهای آموزش‌دیده برای ارزیابی دقیق کالاهای خاص می‌توان مانع از بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری و در نتیجه، پولشویی شد.

– الزام مناطق آزاد به اجرای قانون مبارزه با پولشویی: نقدهای زیادی به قانون مبارزه با پولشویی کشور وارد است، اما همین قانون حداقلی و ناقص نیز تا حد زیادی مورد توجه قرار نمی‌گیرد. دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد در ادوار مختلف و در آخرین اظهارنظرها که مربوط به تابستان سال جاری (سال ۱۴۰۱) است، از اجرای قانون مبارزه با پولشویی خبر داده است، اما مشخص نیست که این قانون تا چه اندازه در مناطق آزاد عملیاتی شده است؛ زیرا آمار و اطلاعاتی در این زمینه وجود ندارد و عملکرد کمیته مبارزه با «پولشویی و قاچاق کالا» در مناطق آزاد نامشخص است.

از ویژگی‌های هر قانون از جمله قانون مبارزه با پولشویی، تعیین ضمانت اجرایی برای آن و تعریف مشخص مجازات برای مجرمان است. با وجود این، آنچه بسیاری از کارشناسان درباره قانون‌گذاری‌ها در کشور مطرح می‌کنند، عدم توجه کافی به این دو بعد قوانین است که موجب ضعف شدید قوانین، مورد

سیاست‌های ترجیحی و تسهیل‌کننده در مناطق آزاد تجاری نه تنها تسهیلاتی را برای معاملات تجاری ایجاد می‌کند، بلکه خطرات پولشویی را نیز به همراه دارد. در واقع، مناطق آزاد به‌عنوان مناطق گمرکی جداگانه ایجاد شده‌اند و برای تشویق تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، تابع قوانین، مقررات و نظارت منحصر به فردی هستند تا نقش آن‌ها در ایجاد اشتغال و سیاست‌های توسعه اقتصادی در نظر گرفته شود. این ویژگی‌ها فرصت‌هایی را برای کسب و کار مشروع فراهم می‌کند، اما ضعف‌هایی نیز به همراه دارد که آن‌ها را در معرض سوءاستفاده مجرمان قرار می‌دهد. وجود آسیب‌پذیری‌ها در سیستم، آن را برای پول‌شویان و قاچاقچیان جذاب می‌کند. با توجه به افزایش تعداد مناطق آزاد در کشور باید آسیب‌پذیری‌های این مناطق را مورد توجه قرار داد و برای کمتر کردن تهدیدهای ناشی از آسیب‌پذیری‌ها تمهیداتی اندیشید. بی‌توجهی به پولشویی در مناطق آزاد به گسترش تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه، انباشت ثروت توسط مجرمان و... منجر می‌شود که امنیت اقتصادی و سیاسی کشور را با خطر مواجه می‌کند. از این‌رو راهکارهای زیر برای مبارزه مؤثر با پدیده پولشویی و کاهش موانع و مشکلات مبارزه با این پدیده در مناطق آزاد ارائه می‌شود.

– بازبینی در ساختار گمرکی در مناطق آزاد و ایجاد گمرک‌های تخصصی: همان‌طور که در متن گزارش نیز اشاره شد، بیش‌اظهاری یا کم‌اظهاری در فاکتور کالاها و خدمات یکی از رایج‌ترین روش‌های

دوره‌های آموزشی برای آموزش و آشنایی با نحوه عملکرد پول‌شویان و به‌ویژه آخرین شگردهای پول‌شویان الزامی است که این موضوع نیز باید در دستور کار مناطق آزاد کشور قرار گیرد.

- مالیات‌ستانی صفر درصد به معنای حسابرسی دقیق: در حال حاضر مالیات ارزش‌افزوده مضاعف طبق مفاد قانونی ماده‌های ۱۷ و ۱۰ قانون مالیات بر ارزش‌افزوده اخذ می‌شود که با کارکرد و مشوق‌های مناطق آزاد سازگاری ندارد. در مرداد سال ۱۴۰۱، لایحه «اصلاح تبصره‌های ۲ و ۳ ماده ۱۷ قانون مالیات بر ارزش‌افزوده (عوارض ورود کالا از منطقه به سرزمین اصلی)» به امضای رئیس‌جمهوری رسید، اما باید توجه داشت که برای پیشگیری از فساد در مناطق آزاد، راهکار اصلی نه حذف مالیات‌ستانی است و نه تقویت آن، بلکه حسب تجارب موفق دنیا می‌توان چنین پیشنهادی را دنبال کرد که از معافیت‌های مالیاتی مشروط، کاهنده و زمان‌مند برای تشویق تولیدکنندگان و صادرکنندگان استفاده شود تا با سهولت و رغبت بیشتری تولید را دنبال کنند. همچنین، میزان مالیات می‌تواند به عملکرد تولید و صادرات فعالان در این مناطق با تعیین دوره زمانی مشخص، مشروط شود. بنابراین، به‌عنوان راهکار عملیاتی کوتاه‌مدت و میان‌مدت تا اصلاحات قانونی و ساختاری، باید برای پیشگیری از پول‌شویی و جلوگیری از ثبت شرکت‌های صوری و کاغذی، عملیات حسابرسی مالیات‌ستانی در تمام حوزه‌های اقتصادی و شرکت‌های تابع انجام و سپس معافیت داده یا اخذ شود.

توجه و اجرا قرار نگرفتن آن‌ها و تصویب قوانین متعدد، اما ناقص دیگر برای جبران این ضعف‌هاست. همچنین، در بسیاری از موارد مشاهده می‌شود که نهاد ناظر به‌خصوص در حوزه اقتصاد از اقتدار لازم برای الزام به اجرای قوانین برخوردار نیست. همچنین، معمولاً برخوردی قاطع با ابرمجریان اقتصادی صورت نمی‌گیرد. مجموعه این عوامل موجب گسترش انواع جرائم اقتصادی از جمله پول‌شویی می‌شود. توجه به این نکات و تلاش برای اصلاح آن‌ها، ریسک پول‌شویی را برای مجرمان به شدت افزایش و تا حد زیادی ارتکاب آن را کاهش می‌دهد. بنابراین، الزام تمام شرکت‌ها و فعالان اقتصادی مناطق آزاد به افشاسازی صورت‌های مالی یکی از مواردی است که باید مورد توجه قرار گیرد؛ هرچند باید به این نکته نیز توجه شود که این مسئله اگر به‌صورت نرم‌افزاری مدیریت نشود، به مانعی در راه جذب سرمایه‌گذاری تبدیل می‌شود. از این‌رو قطعاً سیستم‌های غیرمستقیم و نرم‌افزاری کنترلی غیراعلانی بهتر و موثرتر است.

بر اساس تبصره ۲ ماده ۲۶ آیین‌نامه اجرایی و دستورالعمل‌های مبارزه با پول‌شویی در صورت نقل‌وانتقال وجه نقد بیش از سقف مقرر با استفاده از روش‌های غیربانکی، مسئولان موظف به ارائه گزارش به واحدهای مسئول مبارزه با پول‌شویی هستند که این مهم باید در دستور کار مسئولان گمرکی و مناطق آزاد قرار گیرد؛ زیرا امکان سوءاستفاده از پول نقد و پول‌شویی از این طریق را تا حد زیادی کاهش می‌دهد. همچنین، بر اساس ماده ۳۵، برقراری

- اصلاح عملکرد جزیره‌ای و ناهماهنگی نهادهای متولی: باید سازوکار هماهنگی بین مقام صالح مبارزه با پولشویی و دیگر بخش‌های مسئول گمرک، مالیات، صنعت و تجارت ایجاد شود. در دهه گذشته استفاده از سامانه‌های هوشمند، بسیار مورد توجه سازمان‌ها و نهادهای مختلف بوده است، اما تاکنون این سامانه‌ها به‌طور یکپارچه به یکدیگر متصل نشده‌اند و امکان تبادل اطلاعات به‌طور سیستمی میان آن‌ها وجود ندارد که همین موضوع خلأ بزرگی برای مبارزه مؤثر با پدیده پولشویی است. هماهنگی بین سامانه‌های الکترونیکی سازمان‌ها به‌صورت یکپارچه امکان تبادل برخط اطلاعات بین نهادهای متولی را فراهم می‌کند و از این طریق نظارت مؤثرتری صورت می‌گیرد.

منابع

- خبرگزاری فارس، «حضور ۱۴ هزار شرکت صوری در مناطق آزاد/امضای تفاهم‌نامه برای ایجاد مناطق آزاد مشترک»، ۱۴۰۱/۴/۳
- نشست‌های تخصصی با حضور متخصصان و کارشناسان حوزه فساد، مناطق آزاد و ...
- FATF (2010), Money Laundering Vulnerabilities of Free Trade Zones. Available at www.fatf-gafi.org.
- International Narcotics Control Strategy Reports -INCSR (2004). Money Laundering and Terrorist Financing: A Global Threat, International Narcotics

- امکان دسترسی مجریان قانون به اطلاعات مشتریان در سیستم مالی: امکان دسترسی مجریان قانون به اطلاعات مشتریان در سیستم مالی مخصوصاً بخش گمرکی برای پیگیری مشتریان مشکوک به پولشویی مبتنی بر تجارت ایجاد شود تا پولشویان از خلأهای خدمات رازداری بانکی سوءاستفاده نکنند. همچنین، از آنجاکه قواعد رازداری بانکی در راستای مبارزه کارآمد با بزهکاران پولشویی قابل ملاحظه است، ضرورت التزام بانک به حفظ اسرار مشتریان خود از سوی و ضرورت همکاری بانک‌ها و مؤسسات مالی با دولت در راستای پیشگیری از برهم خوردن نظم اقتصادی جامعه از مسیر فرایند پولشویی از سوی دیگر، استفاده از راهبردهای متوازن بین این دو مقوله برای مبارزه با پولشویی را به ضرورت تبدیل کرده است. مؤسسات مالی باید مسئولیت‌های اصلی را در اقدامات مبارزه با پولشویی در مناطق آزاد بر عهده بگیرند. همچنین، باید تلاش کرد در مؤسسات مالی مناطق آزاد، سیستم گزارش‌دهی برای تراکنش‌های مشکوک بر اساس اصل «تردید منطقی» ایجاد شود.

مناطق آزاد تجاری با ویژگی‌هایی از قبیل مقررات ضعیف، نبود شفافیت، ادغام کمتر داده‌های تجاری و سیستم مدیریت تجارت بهترین مکان برای پولشویی مبتنی بر تجارت هستند.

- World Customs Organization (2021). Enforcement and Compliance, Illicit Trade Report 2021, Available at www.wcoomd.org.
- Neale, D. (2019). Free Trade Zones: a Pandora's Box for Illicit Money. *Global Financial Integrity*.
- Control Strategy Report, Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs.
- ICAIE (2022). The Dark Side of Illicit Economies and TBML: Free Trade Zones, Ports, and Financial Safe Havens, International Coalition Against Illicit Economies (ICAIE), Available at Newswire.com.
- Organisation for Economic Co-operation and Development OECD (2006). Trade Based Money Laundering, Available at www.oecd-ilibrary.org.
- Kaspersky Fraud (2018). Money Laundering – Fighting the Hidden Threat to National Security, Available at www.kfp.kaspersky.com.
- Wenjun, T., (2009), On Anti-international Trade-based Money Laundering International Business Accounting.
- Lixin, Y., & Wenjun, T. (2016). Money Laundering and Anti-Money Laundering in Free Trade Zones: International Experience and Shanghai Strategies. In *New Strategic Research on China (Shanghai) Pilot Free Trade Zone*, 233-262.

